

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

B. S. Ingemanns Udenlandsrejse

1828

Af
Olaf Carlsen
cand. phil.

Særtryk af Soraner-Bladet
13. Aarg. Nr. 5 og 6 1928

B. S. Ingemanns Udenlandsrejse

1828

Af
Olaf Carlsen

Særtryk af Soraner-Bladet
13. Aarg. Nr. 5 og 6 1928

EFTER at *Ingemann* i 1819 var vendt hjem fra sin halvandetaarige Udenlandsrejse, og efter at han nogle Aar senere var blevet ansat som Lektor ved Akademiet i Sorø, foretog han siden kun to mindre Udenlandsrejser, hvoraf den ene i 1828 gik til Tyskland og den anden 1833 til Sverige og Norge. I Modsætning til den store Udenlandsrejse, hvorunder Digteren tolkede Rejselivets Stemninger, sine Oplevelser og Indtryk i en lang Række lyriske Digte (*Reise-Lyre I—II*, 1820), og hvorunder han tillige førte en Rejsedagbog, paa Grundlag af hvis Optegnelser det er paavist, hvorledes denne Rejses Oplevelser og Indtryk endnu mange Aar efter afspejler sig i hans Digtning,¹⁾ saa er det uendelig lidt, der vides om Rejsen 1828, — egentlig intet ud over det, at *Ingemann* nævner den et Par Steder i nogle selvbiografiske Optegnelser;²⁾ i hans Digtning har den vist ikke sat noget Spor — i hvert Fald ikke direkte; men de Forhold, hvorunder han foretog denne Rejse, var ogsaa væsentlig forskellige fra den tidligere. Det var denne Gang ikke den unge Digter, der rejste ud for at søge »et friere Blik paa Livet og Verden«³⁾ og efterlod sig en Kvinde derhjemme, hvem han havde givet et Ægteskabsløfte, som han endnu ikke saa sig i Stand til at opfylde. Nu derimod rejste han som anset Digter og agtet Embedsmand med kgl. Permission, ledsaget af sin Hustru, for hvis Skyld Rejsen nok egentlig

blev gjort; dels ønskede hun at prøve nogle Kurbade, dels at gøre Kunststudier i Dresden, — dette sidste, fortæller Ingemann, var Hovedformaalet med Rejsen, »thi ved sin Overgang fra Blomstermaleriet til det historiske Maleri var Bekjendtskabet med Kunstens berømteste Mesterværker af Vigtighed«.

Da vor Viden om denne Ingemanns Udenlandsrejse altsaa hidtil kun har været saa ringe, kunde det maa ske være af Interesse nu i Hundredeaaret derefter at fremdrage, hvad der i de soranske Arkiver findes til yderligere Belysning af denne Rejse.⁴⁾

Gennem Direktor *Tauber* indsendte Ingemann i Januar sin Ansøgning om Orlov, og ledsaget af Direktors Anbefaling gik den straks videre til Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler.⁵⁾

Underdanigst P. M.

Da det Tilfælde indtræffer næstkommende Sommer, at her ingen academiske Forelæsninger vil blive at holde ved Sorø Academie,⁶⁾ og da jeg ved Hr. Dr. *Estrups* Tilbud, med Hr. Director *Taubers* Samtykke, kan faae mine Underviisningstimer i Academiets Skole fra Paaskeferien til Mai Maanedes Udgang saaledes ombyttede, at ingen af mine Underviisningstimer derved forsømmes; tager jeg mig den underdanige Frihed at udbede mig af den høie Directions Godhed en Permission af 6 til 7 Uger, fra næstkommende Paaskeferies Udgang til sidst i Mai Maaned, i Anledning af en Reise til Dresden, som jeg i den Tid ønsker at kunne foretage med min Kone.

Øiemedet for denne Reise er vel aldeles privat, men da en gunstig Leilighed til at opnaae dette Ønske neppe paa nogen anden Tid kan indtræffe, haaber jeg, at den høie Direction ikke vil nægte mig Opfyldelsen af denne Bøn.

Sorøe, d. 18. Jan. 1828.

underdanigst

B. S. Ingemann.

Til den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler.

Det synes, som om Ingemann har været ret utaalmodig over at skulle vente paa Direktionens Afgørelse; der var kun gaaet en halv Snes Dage, da han i et Brev til sin Svigerfader, Etatsraad Mandix, skriver: »Ansøgningen om Permission formoder jeg alt er indsendt af Director; jeg har Intet siden hørt derom;») saa hurtigt kunde han nu heller ikke vente at faa Besked, idet der skulde kgl. Resolution i Sagen.

Dels for maaske at fremskynde Afgørelsen og tilige ogsaa for at sikre sig et gunstigt Udfald af denne søgte Ingemann Audiens hos Frederik VI, og det kunde han gøre med saa meget større Tryghed, som han ikke skulde bede om Understøttelse til Rejsen. Der var derfor nok — som Troels-Lund skriver — et veltilfreds og polisk Smil om Ingemanns Mund, da han gik til Kongen. Denne har uden Tvivl — hedder det videre hos Troels-Lund — ved at høre Ingemanns Navn blandt dem, der ønskede Audiens, hurtigt tænkt: »Ham fra Sorø, lille Løn, kommer vist for at anmode om kongelig Understøttelse, — for han vil da forhaabentlig ikke ligesom Heiberg i Kiel give hele Lektoratet op og gaa sin Vej.«⁸⁾ — Den sidste Tilføjeelse skyldes Troels-Lunds Hang til at digte, ellers bygger han paa en Beretning af Ingemann selv, der om denne Audiens skal have fortalt følgende:⁹⁾

Han blev meget naadigt modtaget af Kongen, der talte med ham om hans Romaner og vilde vide Besked om deres Forhold til Historien. Da Samtalen i længere Tid var fortsat, sagde Kongen til ham: »Men hvorledes kan De have Raad til at rejse? Deres Lønning som Lektor kan dog ikke være tilstrækkelig?« Formodentlig har Kongen undret sig over, at han ikke saa mange søgte Rejsestipendium, og vilde maaske give ham Lejlighed til at ytre sig desangaaende. Ingemann svarede imidlertid ganske roligt og bestemt: »Deres Majestæt! Jeg rejser paa kongelig Regning.« Herover studsede Kongen, som det syntes, halvt fornærmet og sagde: »Hva'! Hva'! De rejser paa konge-

lig Regning?» Maaske troede Kongen, at Ingemann havde udtalt sig saaledes, støttende sig til et Løfte fra en eller anden højtstaaende, uden tilbørligt at ændse hans — Kongens — Samtykke. Ingemann svarede med et Smil, der ikke kunde støde: »Det er paa Kong Valdemar Sejrs Regning, jeg rejser, Deres Majestæt! Der er kommet et nyt Oplag ud af min Roman med dette Navn.« Nu lo Kongen saa hjerteligt, som han kunde le, og ønskede Ingemann Lykke til Rejsen.

Under den 4. Marts tilstodes der da Ingemann Permission som ønsket fra Udgangen af Paaskeferien til Slutningen af Maj.¹⁰⁾

Ingemann stod nu foran Opfyldelsen af et af de Ønsker, som han — skønt han følte sig tilfreds og glad ved sin Stilling i Sorø — naturligt maatte nære om noget andet og mere end det, der var Embedsmanden beskikkede Lod. — »Naar jeg bliver rig — havde han Aaret før skrevet i et Brev til sin Ven, Godsejer *M. B. Nygaard* — kjøber jeg mig dog en Herregaard ligesom du og gjør en Udenlandsreise med min Kone«;¹¹⁾ — det blev nu kun ved det sidste.

Løvrigt krydsede denne Ingemanns Rejseplan en anden, som Nygaard havde lagt for den samme Sommer, hvor han vilde have haft Ingemann med paa en Rejse til Norge. Paa den ene Side gjorde det Nygaard ondt, at Ingemann ikke kunde deltage i denne Rejse — »som jeg desaarsag for i Sommer opgiver, da jeg havde lovet mig den bedste Halvdeel af Behagelighederne ved Dit Selskab«; men paa den anden Side glædede han sig ved Tanken om den interessante Rejse, Ingemann og hans Hustru stod i Færd med at foretage til Steder, »hvor der findes en Rigdom af Natur og Kunst, som I begge veed at skatte.«¹²⁾

Nygaard undrede sig vist ligesom Frederik VI over, at Ingemann selv kunde afholde alle sine Rejseudgifter; han mente da ogsaa, at denne muligvis havde forregnet sig, og han vilde derfor gerne træde hjælpende til. — »I en Tidspunct — hedder det i hans Brev til

Ingemann — hvor selve Statsstyrerne ikke undsee sig ved at bekjende, at de ere i Finantsforlegenhed, tør man vel supponere det Tilfælde, at ogsaa en Digter kunde komme i en saadan, især paa en Reise, hvor Udgivterne ikke saa nøie lade sig beregne forud. I alt Fald tør jeg som Din Ven foreslaae Dig at trassere paa min Kasse, naar Du kommer til Bunden af Din egen. Vel er jeg for Øieblikket fattig som en Kirkerotte, da jeg endnu intet har solgt af mit Korn, men jeg haaber, at det snart vil skee, og jeg kunde da enten skaffe Dig et Kreditiv eller en Vexel paa et Handelshuus i Dresden eller Hamburg, eller og Du derfra kunde, efter min nærmere Anviisning, trassere paa Kjøbenhavn. Lad mig nu vide Din oprigtige Meening herom«.

Som Svar paa dette ædelmodige Tilbud skrev Ingemann før Afrejsen fra København til sin Ven:¹³⁾

»Med Posten igaar modtog jeg her dit venskabelige Brev, og jeg vil ikke opsætte at takke dig ret hjertelig saavel for Brevet og din Deeltagelse for mig i det Hele, som for det nye Beviis paa dit Venskab, det indeholdt. Skjøndt jeg ikke tænker, at jeg skal komme i Pengeforlegenhed paa Reisen, er det dog altid en Betryggelse at vide, hvor man i sligt Tilfælde kan søge Undsætning. 300 Specier har jeg skaffet løse, og meer vil jeg næppe behøve paa det Par Maaneder. Min Forlægger Seidelin er min Finantsminister, som jeg i Nødsfald endnu kan pompe lidt meer. Skulde der desuagtet, mod al Formodning indtræffe nogen Reisekasse-mangel, henvender jeg mig ikke hellere til Nogen i den Anledning, end til Dig, som med saa venlig Redebonhed før har hjulpet mig ud af slige Forlegenheder.¹⁴⁾ I alt Fald var dit Tilbud mig kjært, som et venligt Vidnesbyrd om din Godhed og Omsorg for mig. Paa Fredag d. 18de agte vi at gaae med Dampskibet til Lübeck, og derfra til Berlin, hvorfra vi efter et kort Ophold agte os til Dresden. Naar Alt er grønt og smukt i Mai Maaned glæde vi os til at see det sachsiske Schweits, — og Hjemreisen tænke vi at lægge over Hartsen; paa Udreisen er det for tidligt.«

I Berlin opholdt Ingemann sig til de første Dage ind i Maj og omgikkes, blandt andre Kunstnere og Videnskabsmænd, især Digteren La Motte Fouqué, som han her traf for første Gang.¹⁵⁾

Af et Brev fra denne til Ingemann fremgaar det, at Ingemann har besøgt Tøjhuset i Berlin,¹⁶⁾ et Besøg, der har givet ham Lejlighed til at gøre Iagttagelser af Betydning for Skildringerne i de historiske Romaner af Riddernes Krigsudrustning og vel i det hele af Mideldalderens Krigsteknik. Naar det i Molbechs Kritik af Ingemanns Romaner anføres som en Anke, at Ingemann ikke med egne Øjne havde undersøgt, hvad han beskrev,¹⁷⁾ saa maa det tjene ham til Undskyldning, at Forholdene ikke altid tillod ham at foretage en saadan Undersøgelse; men at han altsaa dog gjorde det, hvor Lejlighed tilbød sig dertil.

Allerede inden Ingemann tiltraadte Rejsen, havde han været klar over, at hans Permission var for kort, og at han vilde ansøge om at faa den forlænget. Af det Brev, som han i den Anledning sendte Direktor Tauber, faar vi ret fyldig Besked om hans Berlinerophold, om de Kredse, hvori han færdedes, og om hans Iagttagelser over, hvorledes Nationalbevidstheden i Preussen var blevet styrket ved Frihedskrigens Sejrvindinger og gav sig Udtryk i Billedhuggerkunstens Forherligelse af Nationens Helte.

Hans Brev lyder:¹⁸⁾

Hr. Etatsraad Tauber.

Dresden d. 10. Mai 1828.

Ærbødigst P. M.

Efter en meget heldig og behagelig, skjøndt ikke hurtig Reise her til Dresden, over Lübeck, Berlin, Wittenberg og Leipzig, iler jeg nu med at tilsende Hr. Etatsraaden indlagte Ansøgning til Directionen om en 3 til 4 Ugers Tillæg i Reisetilladelsen. I Kiøbenhavn talte jeg derom med de fleste af Directionsherrerne, og der blev givet mig Haab om, at der fra Directionens Side ingen Hindringer skulde

finde Sted, naar min Ansøgning med Hr. Etatsraadens Anbefaling betimelig blev indsendt. Det er derfor nu min første Bøn, at De vil lægge den Godhed til de foregaaende, at udvirke den ansøgte Udvidelse i Permissionen, hvorom Communicationen endnu vil kunne træffe mig her sidst i Mai med Adressen: Dresden poste restante.

Nu da Embedssagerne ere fra Haanden kan jeg gaae over til det Private. Min Kone har befundet sig vel paa Reisen og seet smukke Malerier i Kirkerne i Lübeck saavel som i Berlin og Potsdam. Foraaret kom os imøde sidst i April i det Laumborgske. I Berlin gjorde jeg personligt Bekjendtskab med adskillige interessante Lærde, Digtere og Kunstnere, nemlig Hofraad Hirt,¹⁹⁾ Directoren ved Blindeinstituttet Prof. Zeune, der har udgivet Niebelungenlied og har megen Interesse for den nordiske Litteratur;²⁰⁾ Hofmanns Biograph Kriminaldirector Hitzig;²¹⁾ Professor Gubitz,²²⁾ Dr. Wagen,^{22*)} Dr. Galias, og Digterne Fouqué, Raupauch og Chamisso. I deres litteraire Selskab hørte jeg en Kriminalhistorie oplæses af Hitzig. I Berlin udgjorde jeg og min Kone $\frac{1}{3}$ af en liden dansk Reisekolonie. Her til Dresden kom vi først i forgaars. Galleriet, Maler Dahl²³⁾ og Tieck²⁴⁾ har vi besøgt og vi glæde os til et behageligt Ophold her paa en 14 Dage i det Hele. Derpaa agte vi at gjøre en Excursion til Töplitz og det sachsiske Schweitz og paa Hjemreisen tænke vi at lægge Veien over Harzen til Brunzwig og Hamborg, dog komme vi først tilbage her til Dresden, hvor Svaret paa min Ansøgning maa bestemme i hvor krum eller lige en Linie Hiemreisen maa gjøres.

Vi har paa hele Reisen truffet vakkre og velvillige Folk og vi kunne ikke noksom rose den tydske Godmodighed og Forekommenhed mod Fremmede. Adskillige litteraire Venner og Bekjendte har jeg ogsaa fundet og det har bidraget til at gjøre os Opholdet blandt de Fremmede behageligt.

Det fornøiede mig i Berlin og hele Preussen at bemærke hvorledes Bevidstheden om de sidste Krigsbedrifter og Seirvindinger har givet Nationalaanden et nyt Sving. Paa de offentlige Pladser seer man mesterlige Billedstøtter af den nyere Tids Heroer og de udmærkede Kunstnere Rauch og

Tieck savne ikke begeistrende Stof til deres Steenpoesie.²⁵⁾ Sachsen er ydmyget og det gjør mig ondt for det brave dygtige Folk. Hvor Luther stod paa sit Catheder, pudser nu den preussiske Soldat sit Gevær; men hans Studerestue staaer dog uforandret endnu i det gamle Kloster, og et lidet Antal (nogle og 20) alvorlige Theologer dannes der dog til Præster i hans Kirke; jeg saae og hørte deres Aftenandagt, og det forligte mig nogenlunde med Casernen næstved (det nedlagte Wittenbergske Universitet). Melanctons Huus staaer endnu uforandret. Paa Raadhuset i Wittenberg har man af Lucas Cranocks [Cranachs] kunstneriske Borgmesterhaand Sort paa Hvidt for hvormeget Viin fra Raadhuuskjelderen Luther daglig drak paa Raadets Regning. Flere Curiosa naar jeg kommer tilbage. Jeg haaber at Alt er vel i Sorøe og glæder mig til at gjensee Dem og ærede Familie saavel som mine Hrre Colleger og det hele Academie i sædvanligt Velgaaende. Jeg beder at hilse dem Alle. Med mange Hilsener fra min Kone forbliver jeg med Høiagtelse

Deres ærbødige og forbundne

Ingemann.

Fra Fouqué havde Ingemann modtaget en Introduktionsskrivelse til sin tyske Oversætter, Lægen og Digteren Anton Dietrich, der boede i Dresden; — »solite es dir nicht gelingen — tilføjede Fouqué i sit Brev — ihn in Dresden ausfindig zu machen, so würde eine schriftliche Anfrage bei Dr. Pienitz zu Pirna — dem Vorsteher der Heilungsanstalt auf dem Sonnenstein — dir gewiss die Adresse meines jungen Freundes verschaffen.«²⁶⁾ Fra Dr. Dietrich selv havde Ingemann for nogle Maaneder siden modtaget et Brev sammen med hans Oversættelse af Tasso, og han havde i det hele fundet Oversættelsen heldig og følt sig veltilfreds med i Tyskland at have en Tolk, der syntes »meget enthusiastisk« for hans Poesi.²⁷⁾ Ingemann har da uden Tvivl glædet sig til at lære Dr. Dietrich nærmere at kende, og det er antagelig ogsaa lykkedes ham paa denne Rejse.

Skønt Ingemann ikke havde faaet sin Permission forlænget, forblev han dog i Tyskland ud over den oprindeligt fastsatte Tid for sin Hjemkomst, idet han trygt stolede paa, at Direktionen vilde tilstaa ham den ansøgte Forlængelse, hvorom Tauber havde givet ham sikkert Haab, saaledes som det fremgaar af følgende Brev fra Ingemann til Tauber:²⁸⁾

Dresden d. 7de Juni 1828.

Ærbødigst P. M.

Med megen Fornøielse har jeg modtaget Hr. Etatsraadens ærede Skrivelse af 20. Mai, og i Tillid til den gunstige Resolution paa min Ansøgning, som jeg ved Deres Anbefaling kan vente,²⁹⁾ har jeg udsat min Afreise herfra til næstkommende Tiirsdag d. 10de hujus, og beregnet Hjemreisen saaledes, at jeg, om Gud vil, kan være i Kiel inden Torsdagen d. 26de for om Torsdagen at gaae over til Kallehaug med Dampskibet og være i Sorøe d. 27de. Saavel for Deres Anbefaling paa Ansøgningen som for den smukke Foranstaltning, hvorved de danske Stiiløvelser ikke ganske standse, modtage De min forbindtligste Tak og beder jeg Dem foreløbig ogsaa derfor at takke de af mine Herrer Colleger, som saaledes bidrage til at hjælpe paa mine Sager i min Fraværelse.³⁰⁾

En vigtigere Grund til mit længere Ophold i denne Egn, end den blotte Fornøielse, har det været mig, at kunne gjøre et Forsøg med de mineralske Bade i Teptig [Teplitz?] med Hensyn paa min Kones Helbred. I 14 Dage har hun brugt Badene der og vundet betydeligt derved. Hun gaaer nu smaae Spadseretoure, uden synderlig Besværlighed, og ved paa en Maade at fortsætte Couren hjemme har hun faaet Haab om at faae Benene i temmelig god Gang med Tiden. Lange og anstrengende Dagsreiser maa hun dog endnu vogte sig for. Vi tage nu Afsked med Galleriet og den skønne Egn her. Vi agte at foretage Hjemreisen over Halle, Blankenburg, Brunzwig, Hannover, Bremen til Hamborg; med et Par Rastdage i Blankenburg og Hamborg vil Tiden saaledes slaae til og jeg tvivler ikke paa at vi jo kan udstige

af Dampskibet ved Kallehaug Fredag Morgen d. 27de Juni. Tillad mig at overdrage Dem Omsorgen for vor videre Befordring, ved Besørgelse af en Bondevogn fra Sorøe Academies Gods, der kunde vente os ved Kallehaug Færge Fredag Morgen d. 27de. Behag blot at bede Hr. Kammerraad Povelsen derom, med det Tilføiende, at det er mig meget om at gjøre at faae en magelig Agestol (en saakaldet Doctorstol) paa Vognen til min Kone. En saadan findes maaske i min Bolig, hvis min Svigerfader har sendt den, hvis ikke, vilde man vel kunde faae en at laane i Sorøe.

Saa vel min Kone som jeg takker Dem og den hele Familie for den venlige Deeltagelse i vort Reiseliv. De meddelte Efterretninger fra Sorøe og det kjære Fædreland vare os kjærkomne; især glædede det mig at Wilster er saa nær ved Opfyldelsen af sit Ønske.³¹⁾ Tidens Knaphed nøder mig til at standse og opsætte alle andre Beretninger til jeg har den Fornøielse at see Dem paa dansk Grund. Mange Hilsener til Familien saavel som til alle mine Herrer Colleger og deres Fruer saavel fra min Kone som

fra Deres ærbødige og forbundne

Ingemann.

Udenlandsreisen var endt. Forfriskende og oplivende maa den have virket baade ved de Indtryk, Ingemann havde modtaget af den tyske Bjergnatur i nogle af Landets skønneste Egne, og ved de Bekendtskaber, han havde stiftet med saa mange fremragende Mænd, — mest dog maaske ved, hvad han havde set af Vidnesbyrd om en levende og stærk, tysk Nationalaand, der sugede Næring af Fortidens store og stolte Minder, og som søgte at tale til Folket gennem Kunsten, om den saa kun end var »Stenpoesi«. Den nationale Modsætning mellem Dansk og Tysk var endnu ikke fjendtligt præget, og derfor kunde det »fornøje« Ingemann at se Preussen føre an i Arbejdet paa at oplive og styrke Nationalaanden i Tyskland. Ingemann har vel følt sin Gerning som dansk Digter beslægtet med, hvad han her saa; men hvilke Impulser

han muligvis herigennem har modtaget, især da han i »Holger Danske« skrev om »Nationallivets og Folkeandens evige Genføder gennem Tiderne«, det lader sig næppe paavise.

I sit Brev til Ingemann, kort før denne tiltraadte sin Rejse, havde Nygaard skrevet: »Jeg vilde ønske, at Din forestaaende tyske Reise maatte vække Lyst hos Dig til at give os en Fortsættelse af Din Reiselyste, hvortil Du vistnok har Materialerne, om ikke Manuscriptet. Jeg husker nok, de kaade Litteraturredrengene i sin Tid gjorde Dig vred og foranledigede, at Du standsede Reiselyren; men ere disse litterariske Ukrudtsplanter end ikke døde under de senere Vintre, saa ere dog vel Drengene nu blevne til Mænd og ere komne til Skjønsonhed.«³²⁾ Et saadant for Offentligheden mere synligt Resultat af Ingemanns Udenlandsrejse 1828 kom dog ikke straks til at foreligge, idet Ingemann først fire Aar senere, i 1832, udsendte sine *Smaa digte og Rejeminder*.³³⁾

Det er uvist, om man dengang har set en Forbindelse mellem Ingemanns Rejse 1828 og hans Udsendelse af denne Bog; selv om der hengik nogle Aar, er det sandsynligt, at Ingemann ved at genopleve Rejselevets Minder og Stemninger har følt større Lyst end før til at fortsætte Udgivelsen af sin Reiselyste. Psykologisk set vilde det være rimeligt at antage en saadan Forbindelse, og herfor taler ogsaa, at *Rejeminder* blev det første Arbejde, Ingemann udsendte, efter at han gennem de mellemliggende Aars polemiske Digtning og den deraf fremkaldte litterære Polemik havde vundet sin »andelige Frihed og Selvstændighed«, saa han i Ro kunde genoptage sin poetiske Virksomhed.³⁴⁾ — Han havde nu ryddet de Hindringer til Side, som hidtil havde stillet sig i Vejen, naar han havde ønsket at virkeliggøre, hvad han altid saa sandsynligvis paa sin Rejse havde følt sig opmuntret til.

NOTER

¹⁾ Kjeld Galster: Fra Ahasverus til Landsbybørne, S. 77 ff.

²⁾ Tilbageblik paa mit Liv og min Forfattervirksomhed, S. 58 f. Personalhistorisk Tidsskrift, 2. R. IV, S. 231.

³⁾ Tilbageblik, S. 36 f.

⁴⁾ Kun i den seneste Ingemannbiografi, F. Rønning: B. S. Ingemann, S. 213, er denne Rejse omtalt lidt udførligere end sædvanligt, idet Forf. har benyttet Direktorarkivets Sager i Landsarkivet.

⁵⁾ Referat og Resolutionsprotokol for Sorø Akademi, 3 C. 572/1928; Univ. Dir.s Forestilling Nr. 1092/1928.

⁶⁾ Fordi der 1827 ingen Studenter var dimitteret fra Skolen til Akademiet.

⁷⁾ Breve til og fra Ingemann, S. 205.

⁸⁾ Bakkehus og Solbjerg, II, S. 110.

⁹⁾ Tilbageblik, S. 58; Anm.

¹⁰⁾ Referat og Resolutionsprotokol for Sorø Akademi, 3 C. 694/1828. Direktorarkivet. Indk. Sager, A 31/1828.

¹¹⁾ Brev af $24/8$ 1827 fra I. til Nygaard. Sorø Akademis Biblioteks Manuskriptsamling.

¹²⁾ Brev af $7/4$ 1828 fra Nygaard til I. S. A. B.s M.

¹³⁾ Brev af $15/4$ 1828 fra I. til Nygaard. S. A. B.s M. — Dette og de to i det følgende meddelte Breve fra I. til Tauber viser, at dog ikke alle I.s Breve i Perioden 1822—36 er fra Sorø, saaledes som anført af Kjeld Galster i Ingemanns historiske Romaner og Digte, S. 192.

14) Under I.s første Udenlandsrejse skriver Nygaard i et Brev af 20/9 1818 (Breve til og fra I., S. 98): »Du maa vænne Dig fra den Tanke, at der er noget Ubehageligt i, at faa Assistance fra Private; thi hvorfor skal man nægte dem den Glæde, der unægtelig er i, at virke for en ædel Hensigt, og hvorfor skal man selv skamme sig ved at søge Midlerne til dette Øiemed, hvor de saaledes tilbydes. Jeg har desværre lidt saa mange Tab i den senere Tid og anvendt saa meget paa mit Etablissement, at min Casse er t[om], ellers skulde den være til Din Tjeneste.« — Inden Rejsens Afslutning var den altsaa dog igen blevet saa fyldt, at Nygaard har kunnet hjælpe I.

15) Tilbageblik, S. 40.

16) Brev af 1/6—1828 fra Fouqué til I. S. A.s B.s M.

17) Kjeld Galster: Ingemanns historiske Romancer og Digte, S. 100 f.

18) Indk. Sager A 56/1828.

19) Antagelig Kunsthistorikeren Aloys Hirt (1759—1839), der var Professor ved Universitetet i Berlin.

20) Johann August Zeune (1778—1853), tillige Professor i Geografi ved Universitetet i Berlin. Baade som Blindpædagog, Geograf og Germanist besad han kraftigt Initiativ og nye, tildels revolutionære Anskuelser; havde 1814 udg. Das Nibelungenlied neu-deutsch og 1815 Das N. in der Ursprache. Som de øvrige i den Kreds, I. her stiftede Bekendtskab med, var Z. stærkt nationalsindet, havde 1810 udsendt et Skrift om Tysklands Enhed og paa Universitetet holdt Forelæsninger om Tysklands Sagnhelte. Paa Opfordring af sine Tilhørere lod han 1815 trykke »eine Feld- und Zeltausgabe« af N., — »da viele Jünglinge dies Lied als ein Palladium in den bevorstehenden Feldzug mitzunehmen wünschten«. Allgem. Deutsche Biogr. 45. Bd. S. 125.

21) Julius Eduard Hitzig (1780—1849), Forfatter og Kriminalist; udgav 1823 en Biografi, der skal være et Mesterværk inden for denne Litteraturgren, af Vennen, Komponisten og Forfatteren Ernst Hoffmann (1776—1822). Det kan i denne Forbindelse have sin Interesse at meddele, at Ingemann i et Brev af 10/9—1822 til Ludwig Tieck har karakter-

riseret Hoffmanns Genius med Ord, hvorom Udgiveren af *Briefe an Ludwig Tieck*, Karl von Holtei (II, S. 129 og 133), skriver, at de er saa sande og klare, »als ob's Einer unserer würdigsten Kritiker geschrieben hätte«.

²²⁾ Friedrich Wilhelm Gubitz (1786—1870), Træskærer og Digter, Lærer ved Kunstakademiet i Berlin. G. havde ivrigt deltaget i den nationale Vækkelse af det tyske Folk til Kamp mod Napoleons Herredømme og havde 1807—09 udgivet et patriotisk-politisk Tidsskrift: *Das Vaterland*.

^{22*)} Gustav Friedrich Waagen (1794—1868), Kunsthistoriker; var paa den Tid beskæftiget med at undersøge Malerisamlingerne til det nye Museum i Berlin.

²³⁾ Den norske Landskabsmaler Joh. Chr. Dahl (1788—1857), der boede i Dresden, hvor han vandt sig et betydeligt Navn. H. N. Clausen skildrer ham fra et Møde ti Aar før som den haarfagreste Yngling med ildfuldt Blik, en sydelig brusende, stundom vulkansk Natur. (*Optøgnelser om mit Levned og min Tids Historie*, S. 80). Jul. Lange har sagt om ham, at han malede norske Billeder i Danmark, Tyskland og Italien og italienske og danske Billeder i Tyskland. (*Nutids-Kunst*, S. 40 f.).

²⁴⁾ Digteren Ludw. Tieck, som I. paa sin første Udenlandsrejse havde besøgt næsten daglig i en hel Maaned. *Tilbageblik*, S. 39.

²⁵⁾ Billedhuggerne Christian Daniel Rauch og Friedrich Tieck, Broder til den lige nævnte Digter; især Rauch forherligede ved sine monumentale Portrætstatuer Frihedsheltene Blücher, Bülow og Scharnhorst.

²⁶⁾ *Breve til og fra I.*, S. 207. Den her citerede Tilføjelse er udeladt ved Brevets Trykning. S. A.s B.s M.

²⁷⁾ I. c. S. 205.

²⁸⁾ Indk. Sager. A 72/1828.

²⁹⁾ Den kom først samme Dag, som I. skrev sit Brev fra Dresden. Indk. Sager. A 74/1828.

³⁰⁾ I den Skrivelse til Direktionen, hvori Tauber anbefalede Ingemanns Ansøgning, meddelte han, at de Lærere, som havde Oversættelsesprøver af levende eller døde Sprog, havde lovet at tage Hensyn til at vedligeholde Færdighederne

hos Disciplene i den danske Stil og Ortografi. Korrespondancepr. Nr. 1409/1828.

³¹⁾ Wilster blev den 21. Maj udnævnt til Lektor i det græske og engelske Sprog og Litteratur.

³²⁾ Brev af 7/4—1828. S. A.s D.s M.

³³⁾ De heri offentliggjorte Digte fra den store Udenlandsrejses Afslutning blev siden sammen med den største Part af Reiselystre II optaget i Samlede Skrifter, 4. Afd. 5. Bd. og Smådigtene i samme Afd. 6. Bd. 1845.

³⁴⁾ Tilbageblik, S. 53.